

Крім питання про механізм розгортання циклів Жюгляра, велике значення має визначення їх початкової фази. Тут існує два основних думки:

1) С. Жюгляр ставить кризу в центрі циклу [1]: між «трьома періодами - розквіту, кризи і ліквідації, які завжди в тому ж порядку слідують один за одним», існує саме така послідовність.

2) Туган-Барановський зазначав, що криза представляє собою не фазу циклу, а точкою перелому кон'юнктури, тоді як фаза кризи, припадала на всю «спадну фазу»: «висхідна фаза – криза - спадна фаза».

Однак, у міру усвідомлення факту, що криза лише фаза циклу значна частина економістів визнавала, що кризи завершували цикли Жюгляра [2]. Причому, тривалість криз могла становити не тільки місяці, але навіть роки.

Між кінцем підйому і початком фази кризи певний час може спостерігатися застій або спад. Наприклад, вже в травні-квітні 1929 р економічний підйом припинився, але криза почалася тільки в жовтні.

Таким чином, дослідження циклів Жюгляра актуалізувалося у сучасних умовах господарювання в Україні, коли поряд з внутрішніми проблемами (економічними, політичними, соціальними, у т.ч. бойові дії) має місце вплив зовнішньої фінансово-економічної кризи.

Список використаних джерел

1. Juglar C. Des crises commerciales et de leur retour periodique en France < en Angleterre et aux Etats-Unis / Clement Juglar. – Paris, 1862.

2. Смирнов А.С. Почему не существует циклов (волн) Н. Кондратьева? // <http://www.finansy.ru/books/smirnov1/>

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Однорог М.А.,

к.е.н., доцент, завідувачий економічного відділення

Залишаючись в рамках ринкової системи господарювання, заснованої на приватній формі власності неважко помітити, що в сучасній економічній науці чітко виділяються два напрями, які теоретично пропонують два різних підходи до управління цією системою. З одного боку, лібералізм, неокласицизм, монетаризм, з іншого – кейнсіанство, неокейнсіанство та інституціоналізм [4, с. 27].

Перший напрям полягає в тому, що і в сучасних умовах головним регулятором економічних процесів як на мікро-, так і на макрорівні є ринок. Державі при цьому надається скромна можливість втручатися в економіку тільки у виняткових випадках, оскільки приватні фірми та корпорації ведуть господарювання більш ефективно, ніж державні підприємства.

Другий напрям полягає в тому, що сучасна ринкова система господарства, заснована на приватній власності, повинна бути регульованою. Звідси вимога Дж. М. Кейнса і його послідовників: сучасна економіка повинна мати дві основи – ринок і держава. Представники інституціонального напрямку пішли далі: їх вимога полягає в тому, щоб сучасна економіка була ринковою, але керованою, причому не тільки державою, але й усіма економічними, соціальними і політичними інститутами суспільства.

Ці два науково-теоретичні напрями впливають на реальні економічні процеси, тобто мають і абстрактно-теоретичне, і реальне практичне значення. В кінцевому рахунку вони визначають економічну політику тієї чи іншої держави [3, с. 17].

Інституціоналізм виник як опозиційний і критичний напрям в західній економічній науці. Звичні для ринкової економіки категорії (ціна, витрати, прибуток, попит, пропозицію та ін.) в інституціональній теорії не ігноруються, а розглядаються з урахуванням усіх соціальних інтересів і

відносин. Інституціоналістів займають не лише ринкові питання, а широкий спектр економічних проблем у взаємозв'язку з проблемами соціальними. Вони вважають, що категорії ринкового господарства самі по собі абстрактні, схематичні і відірвані від реальності. Наприклад, тепер ціна фактично не визначається вільною конкуренцією, а в реальності ціни – це інструмент економічної влади, тобто держави, монополій і олігополій. На ціну впливають не тільки попит і пропозиція, але й ризики, кризи, підйоми, зростання самих фірм і т. д.. Доводиться враховувати рівень безробіття, інфляцію, страйки та цілий ряд інших соціальних факторів [5, с. 247].

Інший приклад: класична ліберальна економіка розглядає людину як егоїста, що діє строго та обачливо при врахуванні своїх інтересів. В реальності не всі люди керуються грошовими інтересами. Мотиви поведінки людей більш різноманітні в різних соціальних групах [1, с. 330]. У банкірів одні інтереси, у революціонерів – борців за розвиток найманої праці – інші. Інституціоналісти прагнуть враховувати не тільки суто економічні інтереси, але й соціальні мотиви. Ліберали недооцінюють силу економічної влади. Її концентрацію народжує сама економіка. Реальна влада не привноситься ззовні, вона зосереджується в руках держави, олігархів, монополій і олігополій. Економічна теорія має не тільки пояснювати економічні процеси, але і вчити керувати ними, маючи на увазі соціальні, політичні, моральні, правові чинники.

Ці два підходи до ціни і мотивів людини в економіці дозволяють визначити предмет інституціонального напрямку в економічній науці. Загальноприйнято, що поняття «інституціоналізм» включає в себе два аспекти: по-перше, звичаї даного суспільства, традиції, норми поведінки, мораль, (їх прийнято називати інституціями); по-друге, закріплення вищеназваних норм і звичаїв у формі законів, організацій, установ і т. д. (їх прийнято називати інститутами). У поняття «інститути» включають різні форми діяльності людей: державу і її систему, політичні і соціальні

організації, підприємництво, систему фінансово-кредитних установ, закладів науки, культури, спорту, інформаційну систему і т. д..

Вже ці два постулати спочатку відрізняють інституціональний підхід від ліберального. Перший орієнтує суспільство на аналіз того, що є в його житті, другий – на всесилля ринку, грошей, капіталу [2, с. 19].

Сучасна інституціональна структура сформувалася на основі ліберальної ринкової доктрини західного капіталістичного стандарту. Історичний досвід показав, що ця структура потребує вдосконалення і зміни. Основними складовими цих змін мають стати:

- посилення ролі держави з точки зору економічної і соціальної спрямованості;
- посилення ролі незалежних, вільних профспілок як виразників інтересів широких мас трудового народу, уникаючи при цьому зради їх інтересів;
- творення нового індустріального суспільства, заснованого на сучасній технології виробництва;
- всебічний розвиток інтелектуальної сфери суспільства – науки, освіти, культури;
- спрямованість усіх інституціональних структур на патріотизм;
- вдосконалення інститутів права і всієї законотворчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Історія економіки та економічної думки: XX – початок XXI ст.: навч. посіб. / В.В. Козюк [та ін.]; за ред. В. В. Козюка, Л.А. Родіонової. – К.: Знання, 2011. – 582 с.
2. Клейнер Г.Б. Новая теория экономических систем и ее приложение / Г.Б. Клейнер // Вестник РАН. – 2011. - №9.
3. Сухарев О.С. Институциональная теория и экономическая политика: К новой теории передаточного механизма в макроэкономике. В 2 – х кн. / О.С. Сухарев: РАН, ин-т экон. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007
4. Фещенко В. М. Сучасні економічні теорії. Навч. посібник / В.М. Фещенко. – К.: КНЕУ, 2012.

5. Чухно А.А. Інституціонально – інформаційна економіка: підручник / А.А. Чухно, П.М. Леоненко, П.І. Юхименко. – К.: Знання, 2010. – 687 с.